

PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI PREDSEDU VLÁDY

Z pohľadu slobody prejavu je osoba premiéra spomedzi celej spoločnosti minimálne chránená z hľadiska zásahu do cti.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 191/2015 z 26. marca 2015)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. marca 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészáros (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť R. F., zastúpeného advokátkou Mgr. Zuzanou Kupcovou, PhD., Advokátska kancelária, Blagoevova 10, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 19 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj porušenia práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 165/2011 z 15. decembra 2011, ako aj rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 186/2009 z 22. júla 2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť R. F. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :**I.**

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola riadne a včas doručená sťažnosť R. F. (ďalej aj „sťažovateľ“), v čase podania sťažnosti predsedu vlády Slovenskej republiky, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti a osobnej cti podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na verejné prerokovanie veci podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a porušenie práva podľa čl. 8 dohovoru uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 165/2011 z 15. decembra 2011 (dostupné na www.nsud.sk) a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 186/2009 z 22. júla 2010 a konaním, ktoré predchádzalo týmto rozhodnutiam, a žiada zrušenie týchto rozhodnutí a vrátenie vecí na ďalšie konanie.

2. Podstata veci spočíva v posúdení, či všeobecné súdy poskytli dostatočnú ochranu osobnosti sťažovateľovi, premiérovi vlády tým, že favorizovali slobodu prejavu dotknutej osoby, vydavateľa časopisu, ktorý uverejnil komentár, ktorý čiastočne vychádzal z údajov iných médií, pričom dokonalá pravdivosť jednej informácie je sporná. Sťažovateľ tvrdí, že on na kameru nepovedal – takpovediac chytľavý výrok, že s M. Kaddáfim hovorili o boji proti svetovému imperializmu, a preto výroku a spornému textu chýba pravdivý základ. Skutkovo nie je sporné, že premiér pred kamerou daný výrok nevyriekol. Úlohou ústavného súdu je stanoviť, či má byť preferovaná sloboda prejavu novinára, ktorý kritizoval štátnu návštevu

kontroverznej postavy medzinárodnej politickej scény a ktorý sa spoliehal na kolegov a domnelý výrok glosoval, alebo či mohlo byť protiústavne zasiahnuté do cti premiéra, ak by sa akcentoval fakt, že premiér verejne predmetný výrok nepredniesol.

3. Sťažovateľ sa proti vydavateľovi týždenníka PLUS 7 dní domáhal ochrany osobnosti na Okresnom súde Bratislava V (ďalej len „okresný súd“), kde neuspel a následne krajský súd rozsudkom rozhodnutie okresného súdu potvrdil. Tým mali byť porušené sťažovateľove hmotné základné práva na ochranu dôstojnosti a cti. Sťažovateľovi sa javia rozhodnutia tiež nedostatočne odôvodnené a namieta, že krajský súd nevykonal vo veci verejné pojednávanie. Najvyšší súd mal označené práva porušiť tým, že nepovažoval nedostatočné odôvodnenie za odňatie možnosti konať pred súdom, pričom sťažovateľ tiež namieta, že rôzne senáty najvyššieho súdu rozhodujú v tejto otázke nejednotne.

4. Všeobecné súdy a ústavný súd môžu vyvažovať ústavné práva iba v miere, v ktorej im to umožňuje zákonom daná diskreícia. Konanie vo veciach ochrany osobnosti je zvláštne tým, že ak je žalobcom nositeľ verejnej funkcie a v hre je sloboda prejavu, tak priestor pre diskreíciu je značný a zároveň sa značne prekrýva s priestorom, ktorý má na posúdenie vecí ústavný súd (porov. II. ÚS 152/08, bod 27; II. ÚS 647/14, bod 25; Smet, S. Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict. In: American University International Law Review, Vol. 26, No. 1, s. 185). Z tohto dôvodu a z dôvodu prehľadnosti ústavný súd rekapituluje vec, začínajúc citáciou článku (II. ÚS 152/08, bod 5; II. ÚS 326/09, bod 5; II. ÚS 307/2014 MAC TV), pokračujúc relatívne podrobne konaním pred okresným súdom, pretože ten dáva základ celej veci, pokračujúc ďalšími inštanciami až k ústavnej sťažnosti.

5. V spoločenskom týždenníku PLUS 7 dní, ročník XVII, č. 9 z 2. marca 2007, bol na strane 146 v rubrike „Slovo vydavateľa“ uverejnený článok „Imperialistom po krku?“ (Ústavný súd uvádza v plnom znení uvedený článok, rozdelený na odseky tak ako v časopise a relevantnú správu, ktorej podčiarknutá časť bola sťažovateľom označená ako difamačná), ktorého autorom bol šéfredaktor M. L.:

6. *«Až mierne mrazenie v chrbtoch vyvolali slová premiéra R. F., ktorý po dlhšom zdráhaní napokon prezradil pred televíznou kamerou, o čom hovoril s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút. Náš predseda vlády sa dlho ošival, no napokon z neho vyliezlo, že spolu so šéfom socialistickej džamahírije hovorili o boji proti svetovému imperializmu.*

Našinec si najskôr mohol myslieť, že sa vrátil o dobrých dvadsať rokov späť a o návšteve v tejto zaslúbenej krajine ho informuje vtedajší komunistický ideológ súdruh Bil'ak.

Zdanie však klame a vôbec sa netreba vracat' do minulosti. Boj proti svetovému imperializmu sa totiž zďaleka neskončil pádom komunistického režimu. Viac-menej úspešne v ňom pokračujú ďalší svetoví velikáni, ako napríklad kubánsky exrevolucionár Fidel Castro, venezuelský prezident Hugo Chávez, náš nový priateľ Kaddáfí či aj takí skvelí muži, ako sú Ajman al-Zaváhiri či bin Ládin, známe to osoby z al-Káidy. Takže otázka boja proti svetovému imperializmu je stále aktuálna a treba len neustále vylepšovať jeho formy.

Je však možné, že náš pán premiér svoju odpoveď na otázku, o čom s mužom, ktorý bol nie tak dávno považovaný za jedného z najmocnejších teroristov sveta, myslel ako skvelý žart. V dnešnom období, keď pri výbuchoch spôsobených neúnavnými bojovníkmi proti imperializmu každoročne umierajú stovky nevinných ľudí, to však asi nie je ten najvhodnejší spôsob vtipkovania.

Našťastie, stále je tu reálna šanca, že náš pán premiér nežartoval, ale že to myslel úplne vážne.

Bežný človek by si vôbec mohol položiť otázku, čo vlastne predseda slovenskej vlády v Líbyi hľadal. Jedným z dôvodov mali byť rokovania o vrátení dlhu, ktorý vznikol ešte v časoch, keď socialistická Líbya bola našim spojencom v boji proti svetovému imperializmu, v časoch Československej socialistickej republiky. Vtedy bola móda podporovať každý režim, ktorý sa tváril nepriateľsky proti Amerike a kamarátsky voči Moskve, nech už bol akýkoľvek.

Ako však priznal minister hospodárstva, ani sami dobre nevieme, koľko miliónov dolárov nám vlastne líbyjská džamahírija dlhuje. Ťažko sa asi rokuje o vrátení dlhu, keď ani nevieme, aký je. Pritom len veľmi naivný človek by mohol uveriť, že ak niekto nevrátil peniaze za viac ako dvadsať rokov, dnes ich vráti rád. Takže z tohto pohľadu bolo škoda minúť na cestu do Tripolisu čo i len jeden-jediný dolár. Naša vládna delegácia sa však tvári, akoby práve vďaka tejto ceste začalo svitať slovenskej ekonomike na lepšie časy. Asi najpozoruhodnejšia bola zmienka o tom, že Líbyjčania by chceli investovať do nášho cestovného ruchu. Nie je trochu čudné, že práve krajina, v ktorej prakticky neexistuje žiadny cestovný ruch, by chcela preniknúť do Európy so svojimi peniazmi a know-how práve v tejto brandži? Napokon, už to, že Líbya nám štvrtstoročie dlhuje milióny dolárov, svedčí o tom, aký seriózny obchodný partner to je. Na strane druhej je zase pravda, že nie veľa politikov sa môže pochváliť tým, že sedeli sami s vodcom Kaddáfim v jeho stane a bavili sa o tom, čo s tým imperializmom spravia.

Celá cesta premiéra F. do Líbye bola nezmyslom a spôsobila nám oveľa viac škôd ako osohu. Ak by sme aj čisto teoreticky pár korún zarobili a získali nejakú ropu, treba si položiť otázku, či cena za to bola primeraná. Navyše, naozaj nám nebolo treba škandálu, ktorý sa podarilo premiérovi F. vyrobiť ohľadne uväznených a na smrť odsúdených bulharských zdravotných sestier, ktoré vraj nakazili líbyjské deti vírusom HIV. Celá Európska únia, ktorej sme členmi a ktorej členom je aj Bulharsko, už roky bojuje za ich prepustenie, pretože dôkazy získané nezávislými expertmi jednoznačne potvrdzujú, že tieto deti boli nakazené už pred príchodom bulharských sestier. Pritom priznanie týchto naozaj ťažko skúšaných žien pred súdmi bolo vynútené krutým mučením. Nehovoriac o tom, že nekonečne dlhé mesiace žijú v strašných podmienkach bez šance na spravodlivý proces.

A po rokoch apelov a výziev únie príde premiér jednej z jej členských krajín a nazve tieto týrané ženy páchatelkami, čo isto musel Kaddáfí považovať za obrovské zadostučinenie. „Tak intenzívne, ako sa hovorí o páchateloch, by sa malo hovoriť aj o obetiach,“ povedal náš predseda vlády doslova. To vyvolalo poriadne pobúrenie nielen v Bulharsku, ale aj medzi politikmi krajín Európskej únie. Samozrejme, že F. v telefonáte bulharskému prezidentovi zvalil vinu na iných, vraj všetko spôsobila zlá interpretácia jeho slov. Bulharský minister zahraničných vecí to upresnil - premiér F. vraj tvrdil, že slovo „páchatel“ je v slovenskom trestnom práve používané aj vo význame „obvinený“. Tento nezmysel zase, pochopiteľne, poriadne šokoval našu právnickú obec, najmä ak naozaj vyšiel z úst človeka, ktorý má pred menom nielen titul doktora práv, ale aj docenta policajnej akadémie.

Reakcie na túto cestu do Líbye sú rôzne. Väčšinu našich občanov však nezaujímajú. Napokon, aj tie sestričky sú Bulharky, tak prečo by nás mal nejako trápiť ich osud? Preto až trochu pateticky vyznievajú slová mladých pravičiarov, ktorí svoje pobúrenie nad vyjadreniami R. F. na adresu bulharských sestričiek zakončili výkrikom: „Vážený pán premiér, hanbíme sa za vás!“

Oveľa podstatnejšie než výkriky hŕstky výrastkov je však to, čo si myslí štyridsať percent občanov Slovenska. A tí sa za pána premiéra veru nehanbia.»

žaloba o ochranu osobnosti (body 7 – 16 nálezu), rozsudok okresného súdu, odvolanie, rozsudok krajského súdu, dovolanie (body 17 – 38 nálezu)

7. Sťažovateľ, navrhovateľ v žalobe na ochranu osobnosti v prvom rade namietal, že je potrebné rozlišovať medzi skutkovými tvrdeniami a hodnotiacimi úsudkami, pričom predmetný výrok je nepravdivou informáciou. Ide o zásah neoprávnený, pretože skutkové tvrdenie je nepravdivé a odporca musí predložiť dôkaz pravdy. Toto dôkazné bremeno však odporca objektívne uniesť nemôže a ani ho neunesie, pretože „*pred televíznou kamerou*“ sťažovateľ nikdy neuviedol, že „*s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď... s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút... hovorili o boji proti svetovému imperializmu*“.

8. V žalobe sťažovateľ poukazuje na to, že zverejnenie nepravdivých informácií je vždy neoprávneným zásahom do osobnostných práv, pretože čitatelia potom dotknutú osobu posudzujú skreslene. Aj osoby verejného záujmu musia byť chránené pred uverejňovaním nepravdivých informácií.

9. Spoločnosť 7 Plus, s. r. o. (ďalej len „odporca“), mala v značnej miere znížiť sťažovateľovu vážnosť, profesionálnu česť a dôstojnosť. Sťažovateľ preto navrhol, aby bol odporca povinný uverejniť v najbližšom čísle spoločenského týždenníka PLUS 7 DNÍ pripravovanom po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku v tejto veci ospravedlnenie konkretizované v petite návrhu a aby bol povinný uhradiť sťažovateľovi nemajetkovú ujmu v peniazoch v sume 1 000 000 Sk.

10. Závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy podľa sťažovateľa spočíva najmä v tom, že odporca postavil sťažovateľa proti verejnosti, ktorej podpora je pre jeho úspešné pôsobenie, a to najmä v politickom živote, nevyhnutná. Odporca sťažovateľa proti verejnosti postavil tým, že uverejnil nepravdivú informáciu, na základe ktorej sťažovateľa kritizuje a prirovnáva ho ku „komunistickému ideológovi súdruhovi Bil'akovi“ („*Našinec si najskôr mohol myslieť, že sa vrátil o dobrých dvadsať rokov späť a o návšteve v tejto zaslúbenej krajine ho informuje vtedajší komunistický ideológ súdruh Bil'ak.*“) a k takým osobám ako sú napr. Ajman al-Zaváhirí a bin Ládin z al-Káidy („*Boj proti svetovému imperializmu sa totiž zďaleka neskončil pádom komunistického režimu. Viac-menej úspešne v ňom pokračujú... aj takí skvelí muži, ako sú Ajman al-Zaváhirí či bin Ládin, známe to osoby z al-Káidy*“), pričom spájanie s takýmito osobami, najmä s posledne menovanými verejnosť vníma vždy negatívne, a to aj preto, že „*pri výbuchoch spôsobených neúnavnými bojovníkmi proti imperializmu každoročne umierajú stovky nevinných ľudí*“. Odporca súčasne vytvoril o sťažovateľovi obraz, že ako predseda vlády Slovenskej republiky, teda demokratického a právneho štátu, zneužíva svoje postavenie, a keď zostane „*s mužom, ktorý bol nie tak dávno považovaný za jedného z najmocnejších teroristov sveta*“, päť minút sám hovorí s ním práve „*o boji proti svetovému imperializmu*“, ktorý sa „*zďaleka neskončil pádom komunistického režimu*“, pretože v ňom „*viac-menej úspešne... pokračujú... napríklad... náš nový priateľ Kaddáfí či aj takí skvelí muži, ako sú Ajman al-Zaváhirí či bin Ládin, známe to osoby z al-Káidy. Takže otázka boja proti svetovému imperializmu je stále aktuálna a treba len neustále vylepšovať jeho formy... Bežný človek by si vôbec mohol položiť otázku, čo vlastne predseda slovenskej vlády v Líbyi hľadal... Na strane druhej je zase pravda, že nie veľa politikov sa môže pochváliť tým, že sedeli sami s vodcom Kaddáfim v jeho stane a bavili sa o tom, čo s tým imperializmom spravila.*“.

11. Podľa sťažovateľa v tejto súvislosti treba pritom zdôrazniť, že čitatelia PLUS 7 DNÍ nemali žiadnu možnosť overiť si pravdivosť informácie, či sťažovateľ ako predseda vlády Slovenskej republiky „*pred televíznou kamerou*“ uviedol, že sme „*s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď som s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút...*“.

hovorili o boji proti svetovému imperializmu“, a teda nemali možnosť vytvoriť si o sťažovateľovi vlastný názor, iný ako ten, ktorý im vnútil odporca na základe nepravdivej informácie uvedenej jednoznačne a bez uvedenia úplného skutkového deja. Čitatelia sa totiž z tejto informácie nedozvedeli, čo presne sťažovateľ „pred televíznou kamerou“ mal povedať (odporca sťažovateľa v článku necitoval), ani v ktorej televízii to mal povedať, a teda nemali možnosť urobiť si vlastný úsudok o sťažovateľovi vychádzajúci z pravdivých skutočností. K pojmu vážnosť, resp. dôstojnosť fyzickej osoby, sťažovateľ ešte uviedol, že pod pojem vážnosti, resp. dôstojnosti fyzickej osoby, tak ako ju má na mysli § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, patrí aj fenomén stavovskej, resp. profesionálnej cti a vážnosti. Profesionálne zaradenie sťažovateľa je totiž podľa slovenskej judikatúry tiež jedným z kritérií pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch.

12. Uvedené možno aplikovať aj pri posudzovaní sťažovateľovho profesného postavenia. Sťažovateľ v žalobe tiež uviedol, že je politik a právnik. V čase uverejnenia predmetného článku bol predsedom vlády Slovenskej republiky, teda členského štátu Európskej únie. V politickom a spoločenskom živote na Slovensku si pritom od roku 1992 získal ako profesionálny politik značnú verejnú podporu, dôkazom čoho sú nielen výsledky parlamentných volieb v júni 2006, ale aj výskumy verejnej mienky, podľa ktorých bol predsedom preferenčne najsilnejšej politickej strany, ktorej začiatkom marca 2007 dôverovalo 45,3 % občanov, a súčasne od júla 2002 bol aj najdôveryhodnejším politikom na Slovensku, ktorému začiatkom marca 2007, teda v čase, keď už bol predsedom vlády Slovenskej republiky, dôverovalo 40,3 % občanov. Toto postavenie si „vybudoval“ pätnásťročnou náročnou politickou prácou doplnenou odbornými aktivitami, ale aj tým, že prirodzene, nikdy nepodporoval takých ľudí ako sú napr. „*Ajman al-Zaváhiri či bin Ládin. známe to persóny z al-Káidy*“, ako aj tým, že neschvaľoval akcie a „*výbuchy spôsobené neúnavnými bojovníkmi proti imperializmu*“, pri ktorých „*každoročne umierajú stovky nevinných ľudí*“.

13. Pokiaľ ide o okolnosti, za ktorých k neoprávnenému zásahu došlo a ku ktorým musí tiež súd prihliadať pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch, sťažovateľ v žalobe poukázal najmä na snahu ho škandalizovať. V nadväznosti na to upozornil na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 1/93, v ktorom najvyšší súd judikoval, že pri „*úvahe o určení výšky peňažného zadosťučinenia súd prihliadne aj k tomu, či pôvodca neoprávneného zásahu zasiahol do osobnosti fyzickej osoby z nedbanlivosti /lahostajnosti/ alebo či mu je možné na neoprávnenom zásahu a vzniknutom nepriaznivom následku pripočítať úmysel, prípadne dokonca zlý úmysel a pohnútku /napr. škandalizovať a ohovoriť určitú osobu/*“. Zlý úmysel a pohnútku odporcu sú pritom v tomto prípade zrejme z takých skutočností, akými sú (i) vedomé a úmyselné uverejnenie nepravdivej informácie, že ako predseda vlády Slovenskej republiky „*pred televíznou kamerou*“ uviedol, že „*s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď... s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút... hovorili o boji proti svetovému imperializmu*“; (ii) uverejnenie vyššie citovanej nepravdivej informácie takým spôsobom, že čitatelia nemali dôvod tejto informácii neveriť. Veď to, čo sa povie „*pred televíznou kamerou*“, sa dá predsa ľahko overiť, a preto by snád šéfredaktor jedného z najčítanejších týždenníkov nenapísal o predsedovi vlády Slovenskej republiky nič, čo nie je pravda. Navyše, veď práve šéfredaktor „*zodpovedá vydavateľovi za obsah jednotlivého vydania... najmä potom za to, aby obsah hromadného informačného prostriedku neporušil zákonom chránené záujmy spoločnosti, občanov a organizácií*“ (§ 10 ods. 3 zákona č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov); (iii) vedomá a úmyselná kritika jeho správania sa ako predsedu vlády Slovenskej

republiky vychádzajúca z vyššie citovanej nepravdivej informácie; (iv) nepochopiteľný a zvrátený úsudok odporcu, že je šťastie, že to myslel vážne, keď „pred televíznou kamerou“ uviedol, že s „Kaddáfim... hovorili o boji proti svetovému imperializmu“ („Našťastie, stále je tu reálna šanca, že náš pán premiér nežartoval, ale že to myslel úplne vážne.“).

14. Podľa žalobcu (sťažovateľa) z uvedeného je teda zrejmé, že išlo o lacný útok na jeho osobu a že tento útok bol založený na nepravdivej informácii. Išlo teda o zákerné a zlomyseľné správanie, ktoré by mal okresný súd „odsúdiť“ aj priznaním požadovanej výšky finančného zadost'účinenia. Tam, kde je tlač vyslovene využitá či skôr zneužitá k útoku na určitú osobu a použité informácie sú evidentne nepravdivé, nie je totiž vôbec sledovaný základný zmysel a cieľ periodickej tlače, teda prenos informácií, ale ciele úplne iné, súkromné a odsúdeniahodné. Navyše, „uverejnenie informácie, ktoré ohrozuje zákonom chránené záujmy... občanov, je zneužitím slobody prejavu, slova a tlače“. Na záver sťažovateľ v žalobe uviedol, že v tomto prípade nejde o prvý útok odporcu na jeho osobu.

15. Ďalšou okolnosťou, na ktorú by mal okresný súd v danej veci prihliadnuť pri posudzovaní okolností, za ktorých k neoprávnenému zásahu došlo, je aj široká publicita neoprávneného zásahu do osobnostných práv. Nepravdivá informácia bola totiž uverejnená v spoločenskom týždenníku PLUS 7 DNÍ, teda v printovom médiu, ktoré je z hľadiska rozsahu pôsobnosti jedným z najdostupnejších zdrojov informácií širokej verejnosti.

16. Sťažovateľ navrhol vydanie rozsudku s nasledujúcim výrokom:

«Odporca je povinný uverejniť ospravedlnenie navrhovateľovi s týmto nadpisom a v tomto znení: „OSPRAVEDLNENIE R. F., PREDSEDOVI VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.“ „V spoločenskom týždenníku PLUS 7 DNÍ, ročník XVII., č. 9 z 2. marca 2007 sme na str. 146 v rubrike „Slovo vydavateľa“ uverejnili článok pod názvom „Imperialistom po krku?“ V článku sme okrem iného uviedli, že: „Až mierne mrazenie v chrbtoch vyvolali slová premiéra R. F., ktorý po dlhšom zdráhaní napokon prezradil pred televíznou kamerou, o čom hovoril s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút. Naš predseda vlády sa dlho ošival, no napokon z neho vyliezlo, že spolu so šéfom socialistickej džamahirije hovorili o boji proti svetovému imperializmu.“ Táto informácia je nepravdivá. R. F., predseda vlády Slovenskej republiky, nikdy „pred televíznou kamerou“ neuviedol, že „s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút... hovorili o boji proti svetovému imperializmu“. Za uverejnenie tejto nepravdivej informácie sa R. F., predsedovi vlády Slovenskej republiky, ospravedľujeme.“ Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi nemajetkovú ujmu v peniazoch v sume 1 000 000 Sk (slovom jeden milión slovenských korún) a nahradiť trovy konania, všetko do troch dní.»

- rozsudok okresného súdu

17. V rozsudku okresného súdu sa uvádza, že odporca – vydavateľ – vo vyjadrení k žalobe oponoval, že predmetná informácia je pravdivá a kritika je vecná, a vzhľadom na osobu navrhovateľa – sťažovateľa, jeho postavenie a okolnosti, za ktorých prišlo k popísanému správaniu sa predsedu vlády Slovenskej republiky, je aj kritikou primeranou. Osoba verejného záujmu, vrcholový politik, predseda vlády Slovenskej republiky, reprezentujúci záujmy Slovenskej republiky na zahraničnej ceste je povinný strpieť kritiku, ktorá priamo súvisí s jeho správaním sa počas oficiálnej zahraničnej cesty. Je povinný strpieť aj zrejme ironizujúcu kritiku autora článku, že „stále je tu reálna šanca, že náš pán premiér nežartoval, ale myslel to vážne“.

Odporca uviedol, že predmetný článok bol napísaný vo forme komentára, a odmietol, že by pravidelne škandalizoval sťažovateľa.

18. Svedok M. L., autor článku, na výsluchu uviedol, že podnetom pre napísanie článku bola realizovaná cesta sťažovateľa do Líbye, kde sťažovateľ rokovoval s Kaddáfim. Táto cesta môže byť chápaná ako užitočná, nakoľko sa jednalo o rokovanie o dlhu, ako aj o obnovení obchodných vzťahov. Po uskutočnení návštevy v televízii niekoľkonásobne počul informáciu, o čom hovoril spolu sťažovateľ s Muammarom Kaddáfim; sťažovateľ mal povedať, že hovorili o boji proti svetovému imperializmu. Táto správa ho šokovala. Rovnaká správa bola uverejnená aj v denníku SME v článku redaktora M. T., ktorému telefonoval a pýtal sa ho na uvedenú informáciu, keďže tento redaktor bol účastný cesty v Líbyi. Tento redaktor mu správu potvrdil. Podľa svedka je neobvyklé v demokratickej spoločnosti, aby premiér hovoril o boji proti svetovému imperializmu. Na základe tejto informácie následne svedok v článku polemizoval so skutočnosťami, že ani žartom si premiér nemôže dovoliť takéto vyhlásenie pred novinárom. V článku sa jedná o hodnotiaci úsudok na základe uvedenej informácie, ktorú si preveroval. Informáciu svedok považuje za pravdivú, pretože údaj bol uverejnený v televízii TA3 a denníku SME, a pokiaľ má vedomosť, sťažovateľ žalobou na ochranu osobnosti nenapadol ani televíznu stanicu TA3, ani SME a tieto médiá nepožiadali o tlačovú opravu. Priamo s redaktorkou, ktorá v televízii TA3 uviedla informáciu, o čom sa sťažovateľ s Kaddáfim rozprával, sa svedok nerozprával, overoval si informáciu u redaktora M. T. Práve pre okolnosti, že sťažovateľ nepožadoval tlačovú opravu voči uvedeným médiám, mal za to, že sťažovateľovi neprekáža samotný fakt tohto tvrdenia, ale hodnotenie uvedené v článku. V článku použitá metafora, že sťažovateľ „*pred televíznou kamerou povedal*“, znamená podľa svedka to, že sťažovateľ to povedal redaktorke televízie. Na otázku, aký legitímny cieľ svedok sledoval uverejnením tejto informácie, svedok uviedol: „*Podľa môjho názoru jedná sa o dôležitú tému a dovoľil som si o nej zauvažovať, nakoľko Ústava SR mi to umožňuje.*“ Svedok nepovažuje za svoju povinnosť pýtať sa premiéra, resp. jeho tlačového oddelenia, či o ňom písať môže alebo nemôže, predtým ako bol uverejnený článok.

19. Svedok M. T., redaktor denníka SME, vo výsluchu uviedol, že sa zúčastnil ako akreditovaný novinár na oficiálnej návšteve sťažovateľa v Líbyi. Novinári mali pri stretnutí slovenskej delegácie s Kaddáfim obmedzenú dobu asi 10 minút, po ktorú mohli v stane urobiť fotografie. Následne ostala slovenská delegácia spolu s tlmočníkmi v stane s Muammarom Kaddáfim bez účasti novinárov. Po skončení stretnutia nedošlo k brífingu. Pravdepodobne nebol dostatok času. Svedok o stretnutí uviedol informácie v rubrike <spravodajstvo> denníka SME, článok pod názvom „*F. sa bavil s Kaddáfim o boji proti imperializmu*“. V článku opísal priebeh stretnutia a informáciu, že sťažovateľ sa s Muammarom Kaddáfim bavil medzi štyrmi očami o boji proti svetovému imperializmu, čo povedal sťažovateľ redaktorky TA3. Ako došlo k rozhovoru medzi sťažovateľom a redaktorkou, uviesť nevedel, nebol pri ňom prítomný. Musel prebehnúť v lietadle. Redaktorka TA3 mu túto informáciu prišla povedať. Táto informácia bola pre neho zaujímavou, preto ju uverejnil bez ohľadu na to, či bola myslená vážne alebo nie. Pri rozhovore s redaktorkou TA3 nevedeli objektívne posúdiť, ako to bolo zo strany sťažovateľa myslené. Informácia mala byť povedaná bez emócií a úsmevu na tvári, ako mu tvrdila redaktorka. Informáciu svedok v článku uverejnil preto, že bezprostredne po rozhovore redaktorky so sťažovateľom mu tú informáciu povedala a nemal dôvod neveriť redaktorky, že by informácia bola nedôveryhodná. V prípade, že by bol býval uskutočnený brífing bezprostredne po tomto stretnutí, určite by sa na túto informáciu sťažovateľa spýtal. Všetci boli zvedaví. Bezprostredne po uverejnení článku mu telefonovala redaktorka TA3

v súvislosti s tým, že po uverejnení článku sa dostala pod tlak. Podľa názoru svedka sa jednalo o to, že TA3 uverejnila informáciu, ktorú nemala na videozázname, pričom túto skutočnosť svedok považuje za irelevantnú, lebo novinári poskytujú aj informácie, ktoré nemajú na videozázname. Novinári nemôžu mať každú informáciu na videozázname. Článok v denníku SME bol pripravený predtým, t. j. do odovzdania autorského materiálu cca o 17. h, ako redaktorka TA3 uviedla v relácii „SVET+“, že „údaj bol uvedený žartom“. Keby bol mal svedok túto informáciu skôr, bol by to v článku uviedol. Na druhej strane všetci novinári dúfajú, že to bolo povedané žartom, inak by to bolo smutné.

20. Okresný súd uznesením č. k. 39 C 106/2007-206 z 23. februára 2009 rozhodol, že nevykoná dôkaz výsluchom svedkyne S. M., rod. M., navrhnutý odporcom z dôvodu, že z vykonaného dokazovania nie je sporné, že redaktorka TA3 uviedla 24. februára 2007 v TA3, v relácii SVET+ a v hlavných správach 25. februára 2007 informáciu, že navrhovateľ hovoril s Kaddáfim o boji proti svetovému imperializmu. Pre účely prejednávanej veci je irelevantné zisťovanie, či sťažovateľ túto informáciu redaktorky povedal alebo nepovedal, a keď povedal, či to myslel vážne alebo žartom.

21. V informácii o priebehu a výsledkoch oficiálnej návštevy predsedu vlády Slovenskej republiky vo Veľkej socialistickej ľudovej líbyjskej arabskej džamahiriji v dňoch 21. – 22. februára 2007 predloženej na rokovaní vlády 14. marca 2007 nebola uvedená správa o obsahu rokovania slovenskej delegácie a sťažovateľa na stretnutí s Muammarom Kaddáfim.

22. V konaní nebola sporná skutočnosť, že redaktorka televíznej stanice TA3 S. M., rod. M., a redaktor denníka SME M. T., boli akreditovaní zástupcovia médií televíznej stanice TA3 a denníka SME, sprevádzajúci premiéra Slovenskej republiky na jeho oficiálnej návšteve vo Veľkej socialistickej ľudovej líbyjskej arabskej džamahiriji v dňoch 21. – 22. februára 2007.

23. Pri hodnotiacom úsudku môže primeranosť zásahu do práva na slobodu prejavu závisieť od toho, či pre napadnuté vyjadrenie existuje dostatočný faktický podklad; inak hodnotiaci úsudok nemožno posúdiť ako neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti.

24. Súd vo svojej aplikačnej praxi musí rozlišovať medzi skutkovými vyhláseniami a hodnotiacimi výroky. Kým existencia faktov môže byť preukázaná, pravdivosť hodnotiacich výrokov nepodlieha dokazovaniu. Požiadavku na preukázanie pravdivosti hodnotiaceho výroku nemožno splniť – takáto požiadavka sama osebe porušuje slobodu prejavu, ktorá tvorí základnú súčasť práva chráneného čl. 10 dohovoru. Za určitých okolností však aj hodnotiaci výrok bez akejkoľvek skutkovej základne na jeho podporu môže byť prehnaný. Vo všeobecnosti sloboda prejavu musí byť posudzovaná vo svetle veci ako celku vrátane obsahu dotknutého vyhlásenia a kontextu, v ktorom bolo toto vyhlásenie urobené, a tiež vrátane konkrétnych okolností, ktorých sa vec týka.

25. Kritiku správania sa fyzickej osoby opierajúcu sa o okolnosti, o ktorých je oznamovaný pravdivý údaj (okrem prípadov tvrdení, ktoré sa dotýkajú intímnej sféry života fyzickej osoby), nemožno spravidla pokladať za odporujúcu ustanoveniu § 11 Občianskeho zákonníka, a to i keď v kritike bolo v zodpovedajúcej miere použité ironizovanie, odsudzovanie a zavrhovanie kritizovaného správania sa fyzickej osoby.

26. Z vykonaných dôkazov, monitoringom, v médiách uverejnených informácií vzťahujúcich sa na oficiálnu návštevu navrhovateľa vo Veľkej socialistickej ľudovej líbyjskej arabskej džamahiriji v dňoch 21. – 22. februára 2007 mal okresný súd preukázané, že údaj o tom, že sa počas piatich minút rozhovoru navrhovateľ s Muammarom Kaddáfim rozprávali „o boji proti svetovému imperializmu“, uverejnila televízna stanica TA3 v dňoch 24. – 25. februára 2007. Následne denník SME 24. februára 2007 a Lidové noviny. Televízna stanica

TA3 a denník SME informáciu uviedli ako oficiálne správy a obe médiá predstavujú médiá s celoslovenskou pôsobnosťou. Údaj uverejnený v správach mal poskytnúť sťažovateľ redaktorke TA3 S. M., rod M., v lietadle. Ako redaktorka televíznej stanice TA3, tak aj redaktor denníka SME sprevádzali predsedu vlády na jeho oficiálnej návšteve v Líbyi ako akreditovaní novinári. Súčasne vykonaným dokazovaním – podľa rozsudku okresného súdu – je preukázané, že sťažovateľ, predseda vlády Slovenskej republiky, z oficiálnej návštevy odmietol novinárom poskytnúť informácie, o čom sa slovenská delegácia a následne sťažovateľ s vodcom Muammarom Kaddáfim osamote rozprávali. Takúto informáciu neobsahuje ani „Informácia o priebehu a výsledkoch oficiálnej návštevy predsedu vlády Slovenskej republiky vo Veľkej socialistickej ľudovej líbyjskej arabskej džamáhíríji“ predkladaná ministrom zahraničných vecí na rokovaní vlády.

27. Osobitný režim má potreba overovania si informácií v prípade, keď ich novinári získajú z oficiálnych správ. Záruky čl. 10 dohovoru sú novinárom poskytované za podmienky, že konajú v dobrej viere tak, aby prinášali presné a dôveryhodné informácie pri dodržiavaní novinárskej etiky. Správa nebola z hľadiska obsahu, resp. jej pravdivosti, spochybnená a mohlo byť na ňu legitímne hľadené ako na dôveryhodnú.

28. V prerokúvanej veci vzhľadom na uvedené okresný súd neskúmal pravdivosť informácie uverejnenej iným médiom, a ktorej autorom bol akreditovaný novinár sprevádzajúci sťažovateľa na jeho oficiálnej návšteve, ale dokazovanie bolo zamerané na zisťovanie, ako sťažovateľ na takúto podľa neho nepravdivú informáciu reagoval a či sa odporca mohol dozvedieť, že zverejnená informácia je nepravdivá a napriek tomu na jej základe uverejnil článok, ktorý je ako celok hodnotiacim úsudkom a osobným názorom autora článku na správanie sťažovateľa pri oficiálnej návšteve v Líbyi, nielen na stretnutie slovenskej delegácie a sťažovateľa s Muammarom Kaddáfim, ktorá návšteva vo všeobecnosti vzbudila veľký verejný záujem a aj osobné stretnutie s Muammarom Kaddáfim, ktoré žiadnym spôsobom nemožno považovať za súkromné stretnutie, už aj s ohľadom na samotné vyjadrenie sťažovateľa pre médiá dňa 22. februára 2007, že „*pán Kaddáfí nie je v štátnej funkcii. Je vnímaný ako vodca z hľadiska jeho pôsobenia v minulosti.*“.

29. Okresný súd v tomto smere nevidel žiadny dôvod k pochybnostiam, že odporca z tohto hľadiska konal v dobrej viere. Žalobca (sťažovateľ) nepreukázal, že by sa zo strany odporcu jednalo o zlý úmysel, lacný útok na osobu sťažovateľa, o zákerné a zlomyseľné, odsúdeniahodné správanie a zneužitie tlače na útok proti sťažovateľovi v snahe škandalizovať jeho osobu. Rovnako nepreukázal, že by odporca vnútil čitateľom svoj názor v snahe škandalizovať sťažovateľa na základe nepravdivej informácie. Všeobecné vyžadovanie, aby sa novinári systematicky a výslovne dištancovali od obsahu citátu, ktorý by mohol uraziť tretie osoby alebo ich vyprovokovať, či poškodiť ich česť, sa nezlučuje s úlohou tlače informovať o skutočnostiach alebo názoroch a myšlienkach, o ktorých sa v danej chvíli veľa hovorí.

30. V danom prípade sa o oficiálnej návšteve sťažovateľa v Líbyi, ako aj o jeho neformálnom stretnutí s Muammarom Kaddáfim veľa hovorilo. Novinári sa domáhali informácií o tomto stretnutí. Sťažovateľ stretnutie a obsah rozhovoru odmietol komentovať alebo uviesť informáciu novinárom o tomto stretnutí na brífingu, resp. prostredníctvom hovorkyne alebo tlačového oddelenia a táto informácia nebola uvedená ani v materiáloch predložených na rokovaní vlády. Informácia, ktorá odznela v hlavných správach televíznej stanice TA3, mala byť uvedená osobne redaktorke TA3 bez audio, videozáznamu. To znamená, že otázka pravdivosti či nepravdivosti informácie poskytnutej novinárke je tvrdenie novinárky proti tvrdeniu sťažovateľa. Na druhej strane uverejnenie tejto informácie v televízii

s celoslovenskou pôsobnosťou širokej verejnosti v prípade, že, ako tvrdí sťažovateľ, sa jednalo o nepravdivú informáciu, nemalo ostať bez povšimnutia prinajmenšom tlačovému oddeleniu úradu vlády, ktoré v prípade nepravdivosti malo reagovať spochybnením tejto informácie. Keďže sa tak nestalo, odporca v dobrej viere, že uvedená informácia je pravdivá, uverejnil článok, ktorý podľa sťažovateľa neoprávnene zasiahol do jeho osobnostných práv.

31. Zo samotnej povahy tohto slovesného útvaru vyplýva, že článok obsahoval hodnotiace úsudky o určitých skutočnostiach, ktoré sú verejnosti známe a boli už v minulosti pertraktované. Podstatou komentára je zosumarizovať informácie, ktoré má jej autor k dispozícii, a zhodnotiť ich. Komentár pritom nemá spravodajský charakter a čitateľ ho ako spravodajský ani nevníma. Práve naopak, bežný čitateľ komentár chápe ako prejav názoru jeho autora. Autor článku vyjadril svoj názor na význam cesty sťažovateľa, ako aj na správanie sa sťažovateľa. Článok pritom nemal za cieľ informovať čitateľov, ale ponúknuť im názor autora a argumentáciu na jeho podporu. Takýmto spôsobom sa autor článku zapojil do verejnej diskusie o téme, ktorá bola v danom čase široko rozoberaná a verejne diskutovaná aj v súvislosti s na smrť odsúdenými bulharskými sestrami a postojom celej Európskej únie k tomuto prípadu. Ako vyplýva z celého článku, ako aj výpovede autora článku, jednalo sa o hodnotiaci úsudok autora a vytvorenie si vlastného názoru bolo ponechané na úvahu čitateľa.

32. Politik musí mať oveľa väčšiu toleranciu voči masmédiám, ktoré ho verejne kritizujú. Kritika má síce tiež svoje hranice, ale tieto sú v politických otázkach posunuté oveľa viac v prospech práva verejnosti na informácie o týchto záležitostiach. Cieľom odporcu bolo poukázať na nelogickosť, nerozumnosť a nebezpečnosť prejavu sťažovateľa. Kritika nesmerovala proti sťažovateľovi ako osobe, ale proti obsahu jeho správania, ktoré samo osebe bolo provokačné. Právom na slobodu prejavu z hľadiska obsahu sú chránené predovšetkým otázky spojené so zabezpečením politického pluralizmu, teda najmä o otázky politického charakteru, ako aj informácie a myšlienky spojené s výkonom verejnej moci a všetky otázky, ktorých šírenie si vyžaduje verejný záujem.

- odvolanie sťažovateľa

33. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie. Argumentoval tým, že odporca nepredložil dôkaz pravdy, nepredložil dôkaz, že by povedal na kameru to, čo je uvedené v článku. A taktiež nebola preukázaná pravdivosť samotného skutkového tvrdenia, na ktorom bola založená kritika.

34. Sťažovateľ odôvodnil odvolanie aj tým, že súd prvého stupňa neúplne zistil skutkový stav veci, pretože nevykonal navrhnuté dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností [§ 205 ods. 2 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a taktiež súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam [§ 205 ods. 2 písm. d) OSP]. Ak by okresný súd vykonal dôkazy videozáznamami z relácií TA3, tak by sa ukázalo, že v jednej relácii redaktorka povedala, že nie je známe, o čom premiér s Kaddáfim diskutoval, v druhej, že žartom povedal, že sa rozprávali o boji proti svetovému imperializmu, a v tretej, že neoficiálne hovorili o boji proti svetovému imperializmu s tým, že reakcia premiéra, že sa k veci nebude vyjadrovať, bola strihom vsunutá z inej udalosti. Redaktorka je preto podľa odvolateľa nedôveryhodná.

35. Sťažovateľ ďalej odôvodnil svoje odvolanie tým, že rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 205 ods. 2 písm. f) OSP], pretože okresný súd právne nemal akceptovať, že pravdivosť uverejnenej informácie nie je relevantná. Ochrana osobnosti je založená na objektívnej zodpovednosti a odporca sa nemal spoliehať na informáciu

zverejnenú iným zdrojom. Sťažovateľ namietal, že mu okresný súd vytkol neinformovanie o udalosti na jednej strane, a zároveň okresnému súdu nevádi, že odporca informácie overené nemal, pričom odporcu nazýva „psom demokracie“ a seba nazýva „obet“. Správa od redaktorky nebola správou oficiálnou, pretože nepochádzala od authority.

36. Krajský súd v Bratislave rozsudkom sp. zn. 9 Co 186/2009 z 22. júla 2010 napadnutý rozsudok potvrdil a odporcovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Pre účely posúdenia povahy veci považoval za určujúce, že výroky „o boji proti svetovému imperializmu“ boli súčasťou článku glosujúceho vtedajšie aktuálne spoločenské dianie – oficiálnu zahraničnú návštevu sťažovateľa vo funkcii premiéra Slovenskej republiky v Lýbii, v krajine s nedemokratickým režimom. Článok bol zaradený v komentátorovej (nie v spravodajskej) časti týždenníka, bol napísaný v zreteľne ironizujúcom, sarkastickom a kritizujúcom tóne; komentoval predmetnú zahraničnú návštevu a vyjadroval nesúhlas autora článku s účasťou sťažovateľa na nej. Obsahom článku neboli žiadne neslušné alebo urážlivé výrazy autora na adresu sťažovateľa. Odvolací súd poukázal tiež na to, že sťažovateľ v priebehu konania neuviedol, že slová „o boji proti svetovému imperializmu“ nikdy, hoci len žartom, nepovedal. Nesporné však bolo, že sťažovateľ tieto slová neuviedol „pred televíznou kamerou“. Odvolací súd sťažovateľom napádaný obsah článku vyhodnotil ako nedeliteľnú súčasť hodnotiacich úsudkov, kritiky zameranej na konanie sťažovateľa v súvislosti s jeho zahraničnou cestou. Takáto kritika nepodlieha požiadavke dôkazu pravdy. V konaní uplatnené právo na ochranu osobnosti súvisí v danom prípade so slobodou prejavu a právom na informácie. Stret dvoch základných práv – práva na ochranu osobnosti a práva na slobodu prejavu – vyriešil odvolací súd v prospech práva na slobodu prejavu, ktoré má v demokratickej spoločnosti nezastupiteľné miesto. Zohľadnil pri tom, že v osobe sťažovateľa ide o politika, v dôsledku čoho sa na neho vzťahuje vyššia miera akceptovateľnosti kritiky. Na druhej strane sa na odporcu vzťahuje zvýšená ochrana žurnalistov, ktorí majú povinnosť poskytovať verejnosti myšlienky a informácie týkajúce sa záležitostí verejného života. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva je novinárom dokonca umožnené používať určitú mieru preháňania, provokácie a zveličovania, ako sa to stalo aj v danom prípade. Odvolací súd v zhode so súdom prvého stupňa dospel k názoru, že predmetný novinový článok nemožno považovať za objektívne spôsobilý zasiahnuť do chránených osobnostných práv sťažovateľa a že záver okresného súdu, na ktorom založil zamietnutie návrhu, je vecne správny. Na adresu súdu prvého stupňa poznamenal, že jeho úvahy o vhodnosti alebo potrebe reakcie sťažovateľa alebo tlačového odboru na článok boli v danom prípade právne irelevantné.

37. Odvolací súd presne uviedol, že pre účely posúdenia povahy výrokov v danej veci považoval za zásadnú skutočnosť, že dotknuté výroky boli súčasťou článku, ktorý glosoval vtedajšie aktuálne spoločenské dianie, totiž zahraničnú cestu sťažovateľa, vo funkcii premiéra Slovenskej republiky, do Líbye ako krajiny s nedemokratickým režimom. Článok bol uverejnený v komentátorovej časti týždenníka, t. j. nie v spravodajskej, bol zjavne písaný v ironizujúcom, sarkastickom tóne a jeho podstatu predstavoval názor jeho autora – novinára a zároveň šéfredaktora týždenníka – na spomínanú zahraničnú cestu sťažovateľa do tejto krajiny. Článok neobsahoval žiadne neslušné, či urážlivé výrazy na adresu sťažovateľa. Odvolací súd poukazuje na to, že sťažovateľ – ako vyplýva z obsahu spisu – nikdy v konaní neuviedol, žeby inkriminované slová „o boji proti svetovému imperializmu“ nebol povedal, hoci len žartom – ako to vyplýva z okolností, za ktorých malo dôjsť k predneseniu vyjadrenia „o boji proti svetovému imperializmu“ (slová mal vysloviť sťažovateľ v lietadle, na opakovanú žiadosť akreditovanej novinárky S. M., o usporiadanie brifingu), ako to napokon uviedla aj

samotná redaktorka M. 24. apríla 2007 na televíznej stanici TA3 v relácii SVET+. Čo však bolo nesporné, je skutočnosť, že sťažovateľ sa uvedeným spôsobom nikdy nevyjadril pred televíznou kamerou, ako to žiadal, okrem iného uviesť v texte ospravedlnenia, na ktoré navrhoval zaviazat' odporcu. Odvolací súd sťažovateľom napádané vyjadrenia z predmetného článku vyhodnotil ako nedeliteľnú súčasť hodnotiacich úsudkov, t. j. kritiky odporcu zameranej na konanie sťažovateľa v súvislosti s predmetnou zahraničnou cestou, ktorá potom nepodlieha požiadavke dôkazu pravdy.

- dovolanie sťažovateľa

38. Sťažovateľ podal proti potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie, v ktorom tvrdil, že mu bola odňatá možnosť konať pred súdmi [§ 237 písm. f.) OSP], pretože postupom súdov mu bola znemožnená realizácia jeho procesných oprávnení. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozsudku nerešpektoval požiadavky na riadne odôvodnenie rozsudku uvedené v § 157 ods. 2 OSP, a to predovšetkým tým, že nereagoval na odvolacie námietky sťažovateľa (porov. body 34 a 35). Sťažovateľ obdobne argumentoval aj mimo rámec zmätočného dovolania, čo OSP neumožňuje. Najvyšší súd, vychádzajúc z rozhodnutia R 111/08, dovolanie sťažovateľa uznesením sp. zn. 3 Cdo 165/2011 odmietol (http://www.supcourt.gov.sk/data/att/19345_subor.pdf). Sťažovateľ v rámci námietok týkajúcich sa dokazovania a právneho posúdenia veci opakuje, analyticky a v rozmanitých obmenách, používajúc pojmy procesné a ústavnoprávne (opomenuté dôkazy, extrémny nesúlad medzi skutkovým zistením a právnym posúdením), svoj názor, že dokazovanie malo smerovať k overeniu pravdivosti výroku šéfredaktora a vo výsledku k vyhovaniu žalobe.

- argumentácia v ústavnej sťažnosti

39. Sťažovateľ podal proti uzneseniu najvyššieho súdu a proti rozsudku krajského súdu ústavnú sťažnosť. Sťažovateľ najvyššiemu súdu vytyka, že sa pridrižiava judikátu prijatého pred 16 rokmi. Najvyšší súd sa podľa sťažovateľa nesnaží nájsť hranicu medzi svojvoľným odôvodnením, ktoré by znamenalo naplnenie zmätočného dôvodu podľa § 237 písm. f) OSP na jednej strane a nepreskúmateľnosťou ako inou vadou konania na strane druhej. Najvyšší súd neodôvodnil, prečo v danej veci uprednostnil právnú istotu, ako to tvrdí v uznesení. Zo skutočnosti, že najvyšší súd odmietol dovolanie a limine, nadobúda sťažovateľ pocit, že uvažoval mechanicky a námietkami sa vlastne vôbec nezaoberal. Napokon sťažovateľ namieta ústavnú neudržateľnosť nejednotnej judikatúry najvyššieho súdu, čo sa týka prípustnosti dovolania. Sťažovateľ v podstate rovnakým spôsobom ako v dovolaní (bod 38) namieta procesné pochybenia krajského súdu.

40. Okrem vyššie uvedeného sťažovateľ vo svojej sťažnosti poukazuje aj na to, že odvolací súd o podanom odvolaní rozhodoval bez nariadenia pojednávania v zmysle § 214 ods. 2 OSP, pričom neuviedol, prečo nariadenie pojednávania neprichádzalo do úvahy. Z akého dôvodu odvolací súd videl nepotrebnosť nariadiť pojednávanie sa z odôvodnenia jeho rozhodnutia nedá zistiť. V tejto časti je úvaha odvolacieho súdu o nenariadení pojednávania zjavne neodôvodnená (nález ústavného súdu II. ÚS 10/09 z 10. septembra 2009). Tým, že odvolací súd rozhodoval o odvolaní bez nariadenia pojednávania, odňal sťažovateľovi možnosť konať pred súdom a porušil aj právo sťažovateľa zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého má každý právo na to, aby sa jeho vec verejne prerokovala v jeho prítomnosti.

- namietané porušenie hmotného základného práva

41. Pokiaľ ide o rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej, sťažovateľ uvádza, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení. Sťažovateľ považuje za nesprávny právny záver súdu týkajúci sa posúdenia charakteru odporcom uverejnených výrokov a právny záver týkajúci sa posúdenia dôkazného bremena.

42. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že v konaní o ochranu osobnosti je prvým predpokladom pre správne vykonávanie dokazovania a pre správne rozhodnutie v merite veci ohodnotenie charakteru napádaných výrokov, t. j. určenie toho, ktorý výrok je skutkovým tvrdením (statements of fact) a ktorý výrok je hodnotiacim úsudkom (value judgments).

43. V danom prípade odporca uverejnil toto nepravdivé skutkové tvrdenie: „*Až mierne mrazenie v chrbtoch vyvolali slová premiéra R. F., ktorý po dlhšom zdráhaní napokon prezradil pred televíznou kamerou, o čom hovoril s líbyjským vodcom Muammarom Kaddáfim, keď s ním zostal v jeho stane pre návštevy sám asi päť minút. Náš predseda vlády sa dlho ošival, no napokon z neho vyliezlo, že spolu so šéfom socialistickej džamahírije hovorili o boji proti svetovému imperializmu.*“ Na základe tohto nepravdivého skutkového tvrdenia potom odporca uverejnil kritické hodnotiace úsudky. Keďže hodnotiace úsudky musia mať vždy pravdivý základ, bolo povinnosťou súdu prvého stupňa zamerať dokazovanie na to, či uverejnené skutkové tvrdenie popisujúce správanie sa sťažovateľa je pravdivé alebo nie, pretože len od tohto zistenia záviselo posúdenie toho, či následná kritika správania sa sťažovateľa založená na odporcom uverejnenom skutkovom tvrdení je opodstatnená alebo nie. Ak by totiž odporca preukázal, že uverejnené skutkové tvrdenie, ktoré bolo základom kritiky, je pravdivé, tak takúto kritiku by nebolo možné považovať za odporujúcu § 11 Občianskeho zákonníka. Avšak „*Použitie kritiky, ironizovanie, odsudzovanie a zavrhovanie konania alebo činnosti fyzickej osoby opierajúce sa o okolnosti, o ktorých je oznamovaný nepravdivý údaj, predstavuje spravidla citeľný neoprávnený zásah do práva fyzickej osoby na ochranu jej osobnosti, pričom tu ide o značnú intenzitu neoprávneného zásahu, ktorý bude mať obvykle nepriaznivé dôsledky pre takto postihnutú osobu čo do jej postavenia v rodine a spoločnosti...*“. Alebo, povedané inými slovami: „*Ak... na základe nepravdivého opisu skutkových okolností pisateľ článku vyjadril svoj hodnotiaci úsudok o skutočnostiach, ktorými môže zasiahnuť do práv chránených ustanovením § 11 a nasl. OZ, ide o úsudok, ktorý neumožňuje čitateľovi urobiť si vlastný úsudok o veci vychádzajúci z pravdivých skutočností a môže mať preto za následok aj skreslenie hodnotiaceho úsudku čitateľom... požiadavka pravdivého opísania skutkového deja umožňujúceho čitateľovi urobiť si vlastný úsudok, nie je zásahom do práv chránených ustanovením čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.*“

44. Súd prvého stupňa však dokazovanie nezameral na to, či v článku uverejnené skutkové tvrdenie, na základe ktorého bol sťažovateľ kritizovaný, je alebo nie je pravdivé, ale dokazovanie zameral na to, či bol odporca oprávnený kritizovať sťažovateľa na základe inej informácie, ktorá bola zverejnená v inom médiu a ktorej pravdivosť súd neskúmal, pričom to, či tak bol odporca oprávnený urobiť, odvodzoval súd prvého stupňa od správania sa sťažovateľa a od toho, či sa odporca mohol dozvedieť, že táto iná informácia, zverejnená v inom médiu je nepravdivá. Tento postup súdu prvého stupňa bol založený na nesprávnom právnom posúdení veci, ku ktorému sa odvolací súd odmietol vyjadriť. Odvolací súd totiž odignoroval odvolaciu námietku sťažovateľa týkajúcu sa takéhoto postupu súdu prvého stupňa a prvostupňový rozsudok potvrdil, hoci mu muselo byť známe (iura novit curia), že postup súdu prvého stupňa bol v rozpore so štrasburskou judikatúrou, ako aj s rozhodnutiami najvyššieho súdu.

45. K nesprávnomu právnomu posúdeniu veci sťažovateľ ešte uvádza, že súd prvého stupňa vôbec neposúdil charakter jednotlivých v návrhu napádaných výrokov a v odôvodnení

rozsudku uviedol len to, že článok je ako celok hodnotiacim úsudkom a osobným názorom autora článku na správanie sa sťažovateľa pri oficiálnej návšteve v Líbyi. Odvolací súd rovnako neposúdil charakter jednotlivých výrokov a v odôvodnení rozsudku uviedol len to, že „*napádané vyjadrenia z predmetného článku vyhodnotil ako nedeliteľnú súčasť hodnotiacich úsudkov, t. j. kritiky odporcu, zameranej na konanie navrhovateľa v súvislosti s predmetnou zahraničnou cestou, ktorá potom nepodlieha dôkazu pravdy*“. Neposúdenie charakteru jednotlivých výrokov sa potom premietlo do nesprávneho postupu a rozhodnutia súdu prvého stupňa, ako aj do nesprávneho postupu a rozhodnutia súdu odvolacieho.

46. Podľa sťažovateľa je nepochybné, že rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 9 Co 186/2009-300 z 22. júla 2010, ako aj konaním, ktoré mu predchádzalo, došlo k porušeniu čl. 19 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 8 dohovoru.

47. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vydal nález, ktorým vysloví, „*že Najvyšší súd SR uznesením, sp. z. 3Cdo 165/2011 z 15. decembra 2011, ako aj konaním, ktoré mu predchádzalo, porušil právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR, právo na verejné prerokovanie vecí podľa článku 48 ods. 2 Ústavy SR, právo na spravodlivý súdny proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru a právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti a osobnej cti podľa článku 19 ods. 1 Ústavy SR a článku 8 Dohovoru a zruší uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo 165/2011 z 15. decembra 2011 a vec mu vráti na ďalšie konanie;*

že Krajský súd v Bratislave rozsudkom, sp. zn. 9Co 186/2009 z 22. júla 2010, ako aj konaním, ktoré mu predchádzalo, porušil právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR, právo na verejné prerokovanie vecí podľa článku 48 ods. 2 Ústavy SR, právo na spravodlivý súdny proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru a právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti a osobnej cti podľa článku 19 ods. 1 Ústavy SR a článku 8 Dohovoru a zruší rozsudok Krajského súdu v Bratislave a vec mu vráti na ďalšie konanie.

Sťažovateľ súčasne navrhuje, aby Ústavný súd SR uložil porušovateľovi/ porušovateľom povinnosť uhradiť sťažovateľovi trovy konania.“

II.

48. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

49. Ako bolo uvedené, podstata danej veci spočíva v posúdení, či všeobecné súdy poskytli dostatočnú ochranu osobnosti sťažovateľovi, premiérovi vlády, tým, že favorizovali slobodu prejavu dotknutej osoby, vydavateľa časopisu, ktorý uverejnil komentár, ktorý čiastočne vychádzal z údajov iných médií, pričom dokonalá pravdivosť jednej informácie je sporná. Sťažovateľ tvrdí, že on na kameru nepovedal – takpovediac chytlavý výrok, že s M. Kaddáfim

hovorili o boji proti svetovému imperializmu, a preto výroku a spornému textu chýba pravdivý základ. Skutkovo nie je sporné, že premiér pred kamerou daný výrok nevyriekol. Úlohou ústavného súdu je stanoviť, či má byť preferovaná sloboda prejavu novinára, ktorý kritizoval štátnu návštevu kontroverznej postavy medzinárodnej politickej scény a ktorý sa spoliehal na kolegov a domnelý výrok glosoval, alebo či mohlo byť protiústavne zasiahnuté do cti premiéra, ak by sa akcentoval fakt, že premiér verejne predmetný výrok nepredniesol.

- k napadnutému rozhodnutiu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

50. Sťažovateľ, vychádzajúc z princípu subsidiarity, napáda uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 165/2011 z 15. decembra 2011, ktorým bolo odmietnuté dovolanie namietajúce zmätočnosť spočívajúcu v nedostatočnom odôvodnení dovolaním napadnutého rozsudku krajského súdu (bod 38). Ústavný súd vníma a rozumie sťažovateľovi, že časť senátov najvyššieho súdu akceptuje (silnú) nepreskúmateľnosť napadnutých rozhodnutí pre nedostatok odôvodnenia ako dovolací dôvod podľa § 237 písm. f) OSP a iné nie (porov. napr. 3 Cdo 158/2012; II. ÚS 647/2014, bod 23; porov. Gyarfáš, J. Zakladá nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odňatie možnosti konať pred súdom? Lexforum 27. októbra 2014, dostupné na <http://www.lexforum.sk/512>). Z pohľadu na konanie ako celok podľa ústavného súdu však okresný súd a krajský súd odôvodnili svoje rozsudky dostatočným, preskúmateľným spôsobom z hľadiska toho, ako hmotnoprávne uchopili vec. Ústavný súd teda akceptuje odôvodnenie krajského súdu z hľadiska procesnej nearbitrárnosti, pričom je zrejmé, že v predmetnej veci nemohla sťažovateľka ústavnoprávne poškodiť pozícia tretieho senátu k prijateľnosti dovolania na základe zmätočného dôvodu podľa § 237 písm. f) OSP ani nejednotnosť najvyššieho súdu. Ústavný súd sa tak sústreďí na skutočnosť, či nebolo rozhodnutiami krajského súdu a okresného súdu porušené hmotné základné právo na ochranu cti a dôstojnosti. Ústavný súd teda v tejto časti sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

51. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti (bod 48) navyše namieta, že odvolací súd o podanom odvolaní rozhodoval bez nariadenia pojednávania v zmysle § 214 ods. 2 OSP, pričom neuviedol, prečo nariadenie pojednávania neprichádzalo do úvahy. Tým, že odvolací súd rozhodoval o odvolaní bez nariadenia pojednávania, odňal sťažovateľovi možnosť konať pred súdom a porušil aj jeho základné právo zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého má každý právo na to, aby sa jeho vec verejne prerokovala v jeho prítomnosti. Ústavný súd k tomu uvádza, že sťažovateľ túto námietku mohol uplatniť v dovolaní, a neurobil tak. Nesplnil teda kritérium materiálnej subsidiarity, ktoré neumožňuje šetriť si argumenty, o ktorých vedel a ktoré sa dali uplatniť ešte pred konaním o ústavnej sťažnosti. K tomu možno dodať, že podľa ústavného súdu podmienky vtedy účinného § 214 ods. 2 OSP boli splnené a napokon, že z pohľadu na konanie ako celok otázka verejnosti odvolacieho konania nie je ústavnoprávne relevantná. Ústavný súd aj v tejto časti sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

- k napadnutému rozhodnutiu krajského súdu

52. Východiskovým bodom hmotnoprávných úvah, úvah o vecnej správnosti rozsudkov z hľadiska čl. 19 ods. 1 ústavy, je vývoj ochrany osobnosti od inštitútu civilistického, stojaceho na princípe objektívnej zodpovednosti smerom k inštitútu ústavnoprávnemu. V dobe neslobody, keď v podstate neexistovala riadna občianska spoločnosť a z toho pohľadu ani autentický verejný priestor, redukovala sa ochrana osobnosti na bežné, svojou povahou „susedské“ spory, prípadne na spory novinárske, komunálne, kde pravda v technickom, nominálnom slova zmysle hrala dôležitú úlohu (porov. správu o rozhodovaní súdov vo veciach

ochrany osobnosti a tlačových správ Cpj 138/69). Opak bol výnimkou (porov. film Hořící keř, Česká republika/Pol'sko, 2013, režia: Agnieszka Holland). Ústavná ochrana slobody prejavu toto zásadne zmenila. Hoci osoba, ktorá sa domáha ochrany osobnosti, môže mať technicky, parciálne pravdu, súdny, mocenský zásah v prospech tejto pravdy by mohol hatiť hľadanie pravdy kontextovej, hatiť diskusiu, diskurz. Z tohto dôvodu ak má osoba, resp. výrok, charakter verejný, je výrazne preferovaná sloboda prejavu (porov. Sobek, T. Nemorální právo. Praha : Ústav státu a práva. ISBN 978-80-904024-7-8, s. 362 a nasl.). Ako už uviedol ústavný súd, sloboda prejavu je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové sudy. K veciam verejným pritom nepochybne patrí činnosť orgánov verejnej moci vrátane činnosti súdov a sudcov a taktiež činnosť osôb pôsobiacich vo verejnom živote. Tieto činnosti môžu byť verejne posudzované, pričom pri ich kritike platí z princípu demokracie vyplývajúca ústavná prezumpcia, že ide o kritiku dovolenú (II. ÚS 326/09).

53. Ústavný súd už teda mal príležitosť prezentovať, že považuje prípady týkajúce sa slobody prejavu a jej vyvažovania – obvykle s právom na ochranu osobnosti – za veľmi dôležité, vyžadujúce veľmi citlivý a argumentačne dôkladný prístup (II. ÚS 152/08, bod 21; II. ÚS 329/09, bod 38; IV. ÚS 492/2012). V predmetnej veci všeobecné sudy uprednostnili slobodu prejavu z pohľadu sťažovateľa a však spôsobom, ktorý porušuje jeho základné právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti a osobnej cti.

54. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že tak zložky § 11 OZ, ako aj zložky čl. 19 ods. 1 ústavy (s vedomým rozdielom horizontality a vertikality a rozsahu noriem, pozn.) sa niekedy vyslovujú a vnímajú jedným dychom, promiscue. Medzi nimi je však potrebné rozlišovať. Niečo iné je dôstojnosť, čosi iné je osobná česť a napokon dobrá povesť. Dôstojnosť chráni samu podstatu individuálnej ľudskej pred ponížením, chráni takto ľudskosť pred tým, aby bola len objektom moci, čo sa v sťažovateľovej veci v žiadnom prípade nestalo. Daný článok nemohol zasiahnuť do základného práva na dôstojnosť, a preto je sťažnosť v tejto zložke zjavne neopodstatnená. Reputácia je vnímanie osoby v komunite, v spoločnosti, je to zložka sociálna, naproti tomu česť je na pomedzi medzi sociálnym a osobným, vnútorným (porov. Vojáček, L. Urážky, pomlvy, nactiutrhání : ochrana cti v československém trestním právu. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, ISBN 8086861511; tiež: Acta Iuridica Olomucensia, 2013, Vol. 8, Supplementum na téma: Ochrana cti – aspekty teoretické, praktické a historické). Sťažovateľ mohol pociťovať predmetný výrok ako zásah do jeho cti.

55. Článok 19 ods. 1 ústavy znie „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“ Základné právo na osobnú česť nemá explicitnú limitačnú klauzulu, ale je implicitne obmedzené inými slobodami vrátane slobody prejavu v režime čl. 13 ods. 4 ústavy (porov. tiež čl. 26 ods. 4 ústavy: Slobodu prejavu možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných; Vo svetle dohovoru je situácia zložitejšia.). Vychádzajúc z uvedeného, musel ústavný súd preskúmať, (1) či je sťažovateľova česť chránená v zmysle čl. 19 ústavy, (2) či došlo k zásahu do sťažovateľovej cti, (3) či uvedený zásah mal zákonný základ (4), a ďalej O KOM, KTO, ČO, KDE, KEDY a AKO hovorí, pričom na základe odpovedí na dané otázky možno zistiť, či zásah bol proporcionálny.

56. Ústavný súd (II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, IV. ÚS 492/2012, III. ÚS 660/2014), najvyšší súd (v istom zmysle 6 Cdo 169/2011), ale už aj inštančne nižšie sudy (rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda č. k. 10 C 13/2007-318 zo 7. júla 2011; Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 252/2011 z 18. júla 2012; rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn.

19 Co 731/2013 zo 17. júla 2014 dostupné cez stránku www.justice.gov.sk) stabilizovali štruktúru vyvažovania, kde je potrebné zodpovedať si spravidla (porov. tiež tzv. benátsky test II. ÚS 326/09) na otázky KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v danom prípade „hovoril“, resp. uverejnil informáciu.

57. Predmetný článok a výrok spadajú do rozsahu sťažovateľovho práva na česť, osobnosť. Zvláštnosťou veci je, že zásah do sťažovateľovej sféry spočíva v skutočnosti, že mu všeobecné súdy neposkytli ochranu, ktorú si predstavoval, teda nie, že mocenské orgány zasiahli, ale že nezasiahli. Ústavný súd akceptuje, že tu zásah treba vnímať v tom zmysle, ako je osobne vnímaný sťažovateľom, a preto možno konštatovať, že došlo k zásahu do jeho cti. Zásah mal formálny (§ 11 a nasl. OZ), ale aj materiálny základ v tom zmysle, že možno objektívne uznať, že sťažovateľ vnímal text ako invazívny, že tu možno uvažovať o ochrane osobnosti (opačne II. ÚS 307/2014).

58. V predmetnej veci dochádza k špecifickému prepojeniu hmotnoprávnej a procesnoprávnej zložky veci (porov. bod 38). Sťažovateľ konštantne právny problém zaostruje na jednu nepravdivú vetu, o tej žiada rozsiahle dokazovanie, a na základe takto zisteného skutkového stavu požaduje iný hmotnoprávny výsledok. Všeobecné súdy nespochybňujú, že premiér na kameru domnelý bonmot nevyslovil, ale, vnímajúc vec kontextovo, uprednostňujú slobodu prejavu.

O KOM

59. Sťažovateľ bol v čase uverejnenia predmetnej pasáže článku predsedom vlády. V liberálnej demokracii patrí premiér ľudu, občianskej spoločnosti, patrí tým, čo si ho vo voľbách želali, a aj tým ostatným. Každý premiér vynaloží veľké úsilie na získanie tejto vrcholnej ústavnej pozície a je mu známa sociálna a ľudská, osobná cena, ktorú musí platiť. Z uvedeného vyplýva, že z pohľadu slobody prejavu je osoba premiéra spomedzi celej spoločnosti minimálne chránená z hľadiska zásahu do cti. Ani iní ústavní činitelia nemajú takú nízku ochranu. O ochrane osobnosti možno pri premiérovi hovoriť snád', podľa špecifických faktických kontextov, len z hľadiska vnútorného kruhu jeho súkromia, vyslovene otázok veľmi osobných, priam intímnych. Okrem toho by predmetom ochrany osobnosti mohli byť snád' len zjavné, nominálne nepravdy typu, že nemá skončený istý stupeň vzdelania, atď. ESLP explicitne vo vzťahu k premiérom vlád potvrdil uvedené myšlienky v rozhodnutí Tuşalp v. Turecko [sťažnosť č. 32131/08, 41617/08, rozsudok z 21. februára 2012; porov. tiež Voorhoof, D., Ó Fathaigh, R. Yes, Prime Minister!, In: Strasbourgobservers (blog); dostupné na: <http://strasbourgobservers.com/2012/02/23/yes-prime-minister/>]. Ústavná ochrana podľa čl. 19 sa snaží o vytvorenie dostatočného „dýchacieho priestoru“, v ktorom slobodný jednotlivec môže dostatočne rozvíjať svoju osobnosť. Jej cieľom preto nie je garantovať mu, aby bol na verejnosti vykreslený alebo inými vnímaný len tak, ako si sám praje. Také ústavné právo neexistuje (II. ÚS 647/2014; 1 Bvr 1513/96). Ústavná ochrana preto nemôže garantovať určitý politický imidž. Ten je aj tak v očiach verejnosti formovaný predovšetkým pomocou osobných kvalít a skutkov realizovaných vo férovej politickej súťaži. Moderný štát je charakterizovaný oddelením funkcie, inštitúcie, od osoby, ktorá ju dočasne zastáva („*With continuity in space and time the next sign of the possible emergence of a state appears: the formation of impersonal, relatively permanent political institutions. (...) There must be institutions which can survive changes in leadership and fluctuations in the degree of cooperation among sub-groups, institutions which allow a certain degree of specialization in political affairs and thus increase the efficiency of the political process, institutions which strenghten the sense of political identity*“).

of the group. When such institutions appear, a key point in state-building has been reached.“ In: Strayer, J. R. *On the Medieval Origins of the Modern State*. Princeton University Press, 1970, s. 6). Konkrétna osoba v tejto funkcii však prichádza o ochranu cti, v tom zmysle opäť splýva s funkciou, a čo je dôležité povedať, je skutočnosť, že tieto myšlienky sa vzťahujú na kohokoľvek vo funkcii premiéra. Nemožno byť aj premiérom, aj benefitovať pri verejnom diskurze z ochrany ľudských práv, aj keď ako súkromná osoba ostáva premiér formálne ich nositeľom (porov. „*Rieger: To je Viktor, bývalý tajemník mého bývalého tajemníka Hanuše. Pomáhá nám oddělovat privátní věci od toho co patří eráru. Nevěřil bys, co je s tím práce. No však tě to jednou taky čeká!*“ In: Havel, V. *Odcházení*. Spisy 8. s. 721; tiež Žantovský, M. Havel. Praha: Argo 2014, s. 527) Ak všetky dané východiská platia v slobodnej spoločnosti, nemenej musia platiť v tranzitívnej slobodnej spoločnosti. Možno dodať, že inštitúcia, úrad premiéra, si zaslúži rešpekt, ale rešpekt spoločenský, prirodzený, a nie vynucovaný právom.

KTO

60. Autorom článku bol šéfredaktor týždenníka Plus 7, profesionálny novinár M. L. Z hľadiska slobody prejavu ide o novinára, teda o privilegovanú postavu (porov. bod 32 nálezu II. ÚS 152/08). M. L. je známy novinár, ktorý začínal koncom osemdesiatych rokov v Novom Slove. „*M. L. je zrejme najúspešnejším šéfredaktorom všetkých čias na Slovensku, lebo stojí za dlhodobým úspechom Plus 7 dní.*“ – uviedol o ňom kolega M. L. v rozhovore, ktorý sa týkal aj transformácie žurnalistiky (rozhovor Sudor – Leško, denník N 16. február 2015; dostupné na <https://dennikn.sk/50712/lesko-keby-tu-platili-standardy-v-novinach-som-uz-robot-nemal/>). V predmetnej veci ide aj o novinársku povest' a za faktickú chybu týkajúcu sa kamery v texte platí svoju remeselnú cenu aj šéfredaktor L.

ČO

61. Predmetný text je súčasťou článku, glosy, ktorý sa jednoznačne týka výkonu funkcie. Článok sa týkal zahraničnej cesty premiéra do Lýbie, teda išlo zjavne o výkon zahraničnej politiky premiéra a jeho vlády [čl. 119 písm. i) ústavy – Vláda rozhoduje v zbere o zásadných otázkach vnútornej a zahraničnej politiky.]; V medzinárodnom práve verejnom jestvuje domnienka, že hlava štátu, predseda vlády, ako aj minister zahraničných vecí sú každopádne povolání na zastupovanie svojho štátu. In: Seidl-Hohenveldern, I. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha : Codex Bohemia, 1999, s. 59 a 177].

62. Je pravdou, že premiér na kameru neuviedol, že hovorili s M. Kaddáfim o boji proti svetovému imperializmu. Šéfredaktor si však nevymýšľal, výrok prevzal z televízie TA3, pričom si ho overoval u redaktora SME (bod 18). Skutkovo je už nemožné zistiť, či premiér daný výrok predniesol, a v istom zmysle to v danej veci nie je nosné, tak ako správne konštatoval okresný súd (bod 20, bod 28). Každopádne, bez toho, aby ústavný súd vyjadroval názor na zahraničnú politiku exekutívy, mohla byť pozorovateľmi daná cesta kriticky vnímaná ako netradičná, čo umocňuje citlivosť a zvedavosť novinársku a spoločenskú, a tak favorizuje slobodu prejavu. Berúc tiež do úvahy premiérove pozície k súčasným dejinám a zmysel pre nadsázku, nemusel pre novinára výrok vyznieť nepravdepodobne, s nutnosťou ešte precíznejšieho overovania. Overovanie možno považovať za primerané charakteru informácie a nemožno ho vnímať ako neďbalé.

63. Pokiaľ teda ide o „skutkové“ tvrdenia, je teda zrejmé, že šéfredaktor týždenníka Plus 7, M. L., nemal možnosť priamo si overiť už zverejnené informácie o tom, čo a ako presne premiér povedal na svojej pracovnej ceste v Lýbii, keďže sa jej nezúčastnil. Ako šíriteľ

editorského obsahu sa vzhľadom na šokujúci obsah informácie nespoľahol iba na informácie zverejnené v denníku SME, ale zatelefonoval autorovi článku, ktorý sa danej cesty zúčastnil, aby si ich overil. Ten mu potvrdil, že sporný výrok premiér uviedol redaktorku televízie TA3. Keďže premiér sám ako verejná osoba okamžite nedementoval zverejnené informácie, nemožno potom namietat, že sa šéfredaktor na informáciu od novinára SME spoľahol a nazeral na ňu ako na pravdivú. To, že sa tón výroku neskôr stal sporným, ako aj to, že redaktorka televízie nedostala informácie na kameru, ale keď, tak len mimo záznam, šéfredaktor týždenníka Plus 7 v čase písania jeho článku ani napriek svojej snahe o overenie pravdivosti informácie nemohol vedieť.

64. Je potrebné zdôrazniť, že človek v pozícii premiéra krajiny nemôže očakávať vo vzťahu k jeho výkonu verejnej funkcie rovnakú mieru mediálnej zdržanlivosti ako bežný občan. Toto jeho osobné exponovanie je však kompenzované tým, že ako verejná osoba má oveľa širšie možnosti vlastným pričinením pôsobiť na verejnú mienku a prípadne očistiť svojim aktívnym konaním verejnú debatu od nepresností. Na rozdiel od občajného občana sa od verejných osôb očakáva, že budú aktívne dementovať a objasňovať svoje konanie, ktoré sa stane sporné. Táto vysvetľovacia, ne-právna povinnosť je ťarchou ich úradu. Nie je totiž možné akceptovať, že verejná osoba sa bude pasívne prizerať, ako ju melie mediálny mlynček, aby sa následne na tieto následky sťažovala pred súdom a ešte si aj uplatňovala vysoké odškodné.

65. Videné vec kontextuálne, podstatou veci nie je skutočnosť, čo (ne)povedal na kameru a mimo kameru premiér, ale samotná zahraničná cesta do geopoliticky zložitého prostredia a kontakt so spornou postavou súčasných dejín (porov. bod 24 a 32 nálezu). Sťažovateľ nie je kritizovaný za konkrétny, možno domnelý výrok, ale za samotnú cestu a stretnutie. Veta o boji proti imperializmu len symbolizuje, je parabolou nespornej pravdy, že sťažovateľ sa stretol s postavou, ktorá bola počas svojej kariéry tiež v napätí s krajinami, v dobovom newspeaku nazývanými imperialistickými. Cesta a stretnutie boli skutočné, pravdivé a kritika, hodnotenie, z tohto pohľadu oprávnená a legitímna. Tradičné delenie skutkový základ – hodnotový súd (bod 7) má pri tomto type kritiky veľmi limitovanú funkčnosť (porov. Kosař, D. Kauza Benešová dostupné na internete <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/06/david-kosa-kauza-beneov.html>>) a neuplatní sa tu ani pozícia ESLP k jasne chýbajúcemu faktickému základu (Alithia Publishing Co. Ltd. and Constantinides v. Cyprus, sťažnosť č. 17550/03, rozsudok z 22. mája 2008).

66. Ústavný súd už uviedol, že novinári nenesú zodpovednosť za informáciu prevzatú z oficiálnych zdrojov (II. ÚS 326/09). V prerokúvanej veci nejde o takúto situáciu, a to, že sa v súvislosti s kľúčovou vetou použil výraz „oficiálna“, nie je, prirodzene, relevantné. Podstatný je celkový kontext správy. Na tomto mieste možno uviesť, že pre takéto pochybenia, ako sa prihodili v prerokúvanej veci, je vhodnejším právnym nástrojom tlačová oprava podľa tlačového zákona, než ochrana osobnosti. K nastoleniu osobnej reputácie sú v tej situácii vhodné tiež iné platformy než justícia a iné normatívne systémy. Uvedené súvisí aj s tým, že adresát, keďže sa pohybuje vo verejnom priestore, má k dispozícii neprávne, nie-mocenské nástroje, ako reagovať na predmetný text.

67. K pravde kontextuálnej možno odkázať na nedávny nález Ústavného súdu Českej republiky II. ÚS 2051/14 (porov. tiež Vyhnánek, L. Ústavní soud se zastal svobody projevu, In: Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci č. 3/2015, s. 20). V náleze sa uvádza: *«Klíčovou (a nikoliv triviální) otázkou tak je, jaké nároky musí skutkové tvrzení splňovat, aby je bylo možno označit za (ne)pravdivé. Ústavní soud totiž zdůrazňuje, že s ohledem na podstatu a smysl svobody projevu a její ochrany v demokratické společnosti nelze kategorii pravdivosti*

vnímat maximalisticky jako požadavek na absolutní soulad s objektivním stavem reality, a to v každé situaci a v každém časovém okamžiku. Takovéto pojetí pravdy - být je obecně jisté možné - totiž v praktické rovině nutně naráží na možnosti a meze lidského poznání (epistemologické limity). Posouzení, zda je určité skutkové tvrzení v souladu s objektivním stavem reality, totiž nemůže být s ohledem na limity lidského poznání zpravidla nikdy zcela konečné; může existovat pouze větší či menší míra praktické jistoty, že tvrzení v takovém smyslu pravdivé je. Pakliže je z povahy věci obtížné až nemožné určit, zda je určité skutkové tvrzení v souladu s objektivním stavem reality, bylo by absurdní vyžadovat po jednotlivcích, aby jimi pronášené výroky kritérium absolutní a objektivní pravdivosti vždy splňovaly.

34. Naznačená „maximalistická“ interpretace pojmu pravdivosti by mohla k obdobně absurdním a nežádoucím důsledkům vést právě v kontextu sporů o ochranu osobnosti. Veškeré výroky, které lidé v každodenním životě pronášejí, jsou totiž založeny na informacích, které jsou jim k dispozici, tj. které mohly získat v rámci svého poznání, a jsou výrazně ovlivněny i řadou faktorů dalších (jejich inteligencí, vzděláním, hodnotovým nastavením, sociálním prostředím apod.). Pokud by si jednotlivec musel před pronesením skutkového výroku být zcela jistý tím, že je bez jakýchkoliv myslitelných pochybností v absolutním souladu s objektivním stavem reality, měl by zřejmě - přísně vzato - v mnoha životních situacích raději pouze mlčet.

35. Proto se Ústavní soud přiklání k závěru, že i v případě sporů o pravdivost skutkového tvrzení je třeba vycházet z určitého reálného pojetí kategorie pravdivosti, které bere v úvahu kontext proneseného výroku, zejména, nakolik byl tento výrok založen na spolehlivých informacích, které jeho autor k dispozici skutečně měl, či je k dispozici přinejmenším mít mohl a měl. Uvedené přirozeně neznamená, že by kategorie pravdivosti byla subjektivní či zcela závislá na informacích, které má autor výroku (nahodile) k dispozici. Právě naopak - ještě předtím, než pronese skutkové tvrzení, které je způsobilé zasáhnout do osobnostních práv jiné osoby, by každý měl vyvinout určité přiměřené úsilí za účelem zjištění, zda je jím pronášený výrok pravdivý. Míra tohoto úsilí, kterou je od autora výroku možno oprávněně požadovat, se přitom může lišit v závislosti na tom, nakolik závažný je hrozící zásah do osobnostních práv dotčené osoby či v závislosti na osobě autora výroku (větší nároky budou v tomto ohledu kladeny na novináře, politiky či experty v určitém oboru - tedy na osoby, u nichž lze očekávat vyšší stupeň informovanosti a znalostí, a naopak nižší na „běžné občany“, od nichž tato očekávání požadovat nelze.)»

AKO

68. V predmetnej veci ide o žánrovú, emočnú, ale aj sarkastickú kritiku premiérovho výroku a hlavne cesty samotnej. Článok bol uverejnený na predposlednej strane časopisu v rubrike Slovo vydavateľa s karikatúrou pichľavého ježka. Znamená to, že išlo o komentárovú, nie spravodajskú časť časopisu (bod 31, 36, 37 nálezu). Čitateľ v tejto sekcii počíta s hodnotovo zafarbeným, prípadne polemickým textom, a preto k článku pristupuje obozretnejšie. Ak už bol naznačovaný zmysel článku (bod 65), tak tu treba dodať, že netreba podceňovať čitateľa z hľadiska schopnosti ho takto interpretovať. Tón článku možno považovať za sarkastický, ale nie za zákerný. Z textu nemožno vyčítať, že jeho cieľom by bolo uraziť adresáta, nejde o „wanton denigration“ (porov. Tušalp v. Turecko bod 48; Skalka v. Poľand, sťažnosť č. 43425/98. 27. 5. 2003, bod 34), aj keď voči premiérovi by vo verejnej veci bolo prípadne aj to prípustné (bod 59). Formou kritiky je teda nesúhlas so zahraničnou politikou, nie však urážlivé, útočné či neslušné vyjadrenia.

KDE

69. Miesto zaznenia či uverejnenia sporných výrokov je taktiež užitočným kritériom posudzovania zásahov do slobody prejavu. Vo všeobecnosti platí, že čím hromadnejšie sa distribuuje kritika, tým vyššia je ochrana osobnostných práv. V predmetnej veci vzhľadom na doterajšiu argumentáciu nie je kritérium miesta také relevantné, resp. splýva so žánrom. Sporný článok bol uverejnený vo veľmi populárnom týždenníku s celoslovenskou pôsobnosťou a vysokým nákladom, nie však v televízii či inom elektronickom médiu, ktoré sú posudzované prísnejšie.

- test nevyhnutnosti a proporcionality v užšom zmysle

70. Test nevyhnutnosti má v režime ústavnej sťažnosti (na rozdiel od súladu podľa čl. 125 ústavy) preveriť, či výklad zákonného obmedzenia je naozaj nevyhnutný v tom zmysle, či na dosiahnutie legitímneho cieľa nie je k dispozícii menej obmedzujúci, menej invazívny prostriedok, prirodzene, ak všeobecný súd má zákonný priestor na diskreciu, pričom sa pohybujeme na pôdoryse riadnych metód výkladu zákonných ustanovení. Preto sa tu prelínajú závery z testu nevyhnutnosti (Nevyhnutnosť by pripadala do úvahy skôr pri otázke výšky zadost'učinenia či intenzity sankcie, čo nie je tento prípad.) s metodikou proporcionality v užšom slova zmysle, ktorá vylučuje fanatický, jednostranný, extrémny výklad (porov. Brörtl, A. O činnosti Ústavného súdu Spolkovej republiky Nemecko. Teória právnych princípov a prax. In: Justičná revue č. 8-9/1992, s. 69).

71. Vychádzajúc z perspektívy, podľa ktorej bola podstatou článku cesta do Lýbie, a nie skutočnosť, čo (ne)povedal premiér na kameru, z veľmi nízkej ústavnej ochrany cti premiéra, ak sa jedná o otázky verejné a z hľadiska nutnosti hľadania pravdy diskurzívnej, a nie pravdy „jednovetnej“ či heslovitej, ústavný súd konštatuje, že zásah do premiérovej cti bol oprávnený. Týmto je rozptýlená zdanlivá zvláštnosť situácie, že ak jeden účastník rozhovoru dvoch zverejní výrok, ktorý nemožno dokázať, tak je chránený ten, ktorý výrok zverejnil. Ústavný súd a všeobecné súdy tu nesúdili a nemali súdiť, ako to bolo s daným výrokom, ale svorne tvrdia, že netreba mocensky zasahovať do uverejneného článku. Všeobecné súdy rozhodli vecne správne, ak uprednostnili slobodu prejavu. Požiadavkou na informovanie úradom vlády (bod 30) zašiel okresný súd mierne ďalej, než bolo nutné, ale inak okresný súd a krajský súd uchopili vec s citom pre ochranu slobôd (II. ÚS 111/08). Uvedené závery platia aj pre čl. 8 dohovoru s poznámkou, že tento nie je paralelou ústavného čl. 19 ústavy, ale chráni skôr intímnejšie súkromie.

72. Ústavný súd teda odmietol sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde v parciálnych častiach (bod 50, 54), ako aj v hlavnej časti ako zjavne neopodstatnenú, pretože bez nutnosti prijatia veci (Procesný komfort prijatia by oproti rozsiahlemu konaniu na všeobecných súdoch už nič nové nemohol priniesť.) na ďalšie konanie vníma, že nevykazuje nedostatok proporcie medzi cieľom a prostriedkami, a teda tu zjavne absentuje porušenie základného práva sťažovateľa.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.